

Tłumacz i metoda

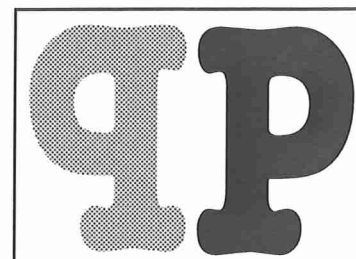
STUDIA O PRZEKŁADZIE
pod redakcją
Piotra Fasta

Nr 40

Justyna Pisarska

Tłumacz i metoda

O angielskich i polskich przekładach
„Bohatera naszych czasów”

PRZEKŁAD

Katowice 2015

Projekt okładki i strony tytułowej
MAREK J. PIWKO

© Copyright by Uniwersytet Śląski & Justyna Pisarska, Katowice 2015

ISBN 978-83-7164-889-2
ISSN 1501-3296

Wydawcy

Śląsk Sp. z o.o. Wydawnictwo Naukowe
ul. Juliusza Ligonia 7, 40-036 Katowice
tel. (032) 258-07-56, fax 258-32-29,
e-mail: biuro@slaskwn.com.pl
<http://www.slaskwn.com.pl>

Stowarzyszenie Inicjatyw Wydawniczych
pl. Sejmu Śląskiego 1/419
40-036 Katowice
tel. 506 138 969
e-mail: stowarzyszenieiw@gmail.com

SPIS TREŚCI

Uwagi wstępne	7
Stan przekładów powieści <i>Герои нашего времени</i> na język polski i angielski	18

CZĘŚĆ I

Przekład strukturalistyczny	32
1. Ekwiwalencja formalna, czyli <i>Герои нашего времени</i> w przekładzie Vladimira Nabokova	32
Dorobek translatorski Nabokova	33
Tłumaczenie dosłowne	34
Cel i odbiorca przekładu	38
Forma	40
Twórcza rywalizacja i ćwiczenia z odwracania uwagi	43
Przypisy tłumacza	46
Translatorska menippea	49
Parnasistowski model przekładu literackiego	52
2. Ekwiwalencja dynamiczna (Rogowicz, Schwartz, Aplin, Randal)	54
Parateksty przekładu literackiego	55
Naturalność wypowiedzi	68
Dostosowanie do języka i kultury przekładu jako całości	69
Dostosowanie do kontekstu komunikatu	74

CZĘŚĆ II

Przekład postkolonialny	82
1. Dyskurs postkolonialny i <i>Герои нашего времени</i>	82
Specyfika rosyjskiego imperializmu	83
Kaukaz — Orient Rosji	87
Krytyka postawy kolonialnej	89
Dyskurs postkolonialny w komentarzach i przypisach do przekładu	99
2. W kręgu neopragmatyzmu . . . . . i nie tylko	110
Dekontekstualizacja	115

CZĘŚĆ III

Z dziejów przekładu literatury rosyjskiej w Polsce	118
Przekład literacki w Polsce	120
Tłumaczenia z języka rosyjskiego	122
Polska translatologia w latach 1822–1891	126
Adam Mickiewicz	126
Francuska dominacja i potrzeba literatury narodowej	129
Teodor Köen (1848) i Czesław Mąkowski (1890)	132
Leszek Dunin-Borkowski (1848)	136
Nierozwikłana zagadka	144
Uwagi końcowe	148
Summary	155
Резюме	157
Bibliografia	159
Nota bibliograficzna	168
Indeks nazwisk	169

UWAGI WSTĘPNE

Koniec dwudziestego wieku to w badaniach nad przekładem czas wzmożonej metarefleksji, skutkującej rozwojem różnego rodzaju szkół teoretycznych i subdyscyplin naukowych. Szczególnie interesujące wydają się ostatnie dwie dekady, kiedy to w translatologii rozwinęły się tzw. badania kulturowe (*Translation Studies*), przesuujące akcent z refleksji nad ekwiwalencją (postawa preskryptywna) na kontekst kulturowy i historyczny (postawa deskryptywna). Wyraźny zwrot w tę stronę nastąpił na początku lat dziewięćdziesiątych dwudziestego wieku. Momentem ostatecznie konstytuującym zmianę sposobu myślenia była publikacja książki *Translation, History and Culture*¹ pod wspólną redakcją Susan Bassnett i Andrégo Lefevere'a². Tym samym pod koniec dwudziestego wieku w centrum zainteresowania badaczy znalazły się kultura przekładu i tłumacz, a nie, jak było do tej pory, kultura źródłowa i autor³. Postawa taka zyskała wielu zwolenników wśród wybitnych teoretyków i praktyków tłumaczeń,

¹ S. Bassnett, A. Lefevere (red.), *Translation, History and Culture*, Cassell, Londyn 1990.

² Warto podkreślić, że zmarły w 1996 roku Lefevere był jednym z „ojców założycieli” powstających w latach osiemdziesiątych dwudziestego wieku *Translation Studies*, który wprowadził do teorii przekładu dziś powszechnie znane pojęcia „patronatu” i „refrakcji”. Zob. A. Lefevere, *Ogórki Matki Courage*, przeł. A. Sadza, w: P. Bukowski, M. Heydel (red.), *Współczesne teorie przekładu*, Znak, Kraków 2009, s. 224–246.

³ M. Heydel, *Gorliwość tłumacza. Przekład poetycki w twórczości Czesława Miłosza*, WUJ, Kraków 2013, s. 23.